

Bouwsteen ten behoeve van de VHR-opgave

Soorten van de Vogelrichtlijn¹ voor zover betrokken bij de instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000-gebieden

A160 Wulp² *Numenius arquata*, niet-broedvogel (*Versie oktober 2024*)

Deze bouwsteen richt zich op de Wulp in de hoedanigheid van niet-broedvogel. Hoewel er jaarlijks enkele duizenden paren tot broeden komen in Nederland, trekken de meeste van onze eigen broedvogels in het najaar weg. Echter arriveren er dan meer dan honderdduizend Wulpen uit noordelijkere streken in Nederland om hier de winter door te brengen of energie op te bouwen voor een verdere trektocht naar het zuiden. Ongeveer driekwart van deze vogels verblijven in het Waddengebied, waar er wordt gefoerageerd op een breed scala aan ongewervelden zoals wormen, kreeftachtigen en schaaldieren en waar in grote gemeenschappelijke slaapplekken wordt gerust op bijvoorbeeld kwelders. Nederland is één van de belangrijkste landen voor overwinterende Wulpen binnen Europa: gedurende de winter verblijft hier 22-30% van de flyway-populatie.

I. Samenvatting

Landelijk doel³

Vigerende landelijke doel (zie doelendocument, ministerie van LNV 2006) <i>Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 101.100 vogels (seizoensgemiddelde⁴).</i>	101.100 vogels (seizoensgemiddelde)
Voorgestelde nieuwe landelijke doel 2050 <i>Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor een populatie van ten minste 86.000 vogels (seizoensgemiddelde), waarmee een gunstige Staat van Instandhouding wordt behouden.</i>	86.000 vogels (seizoensgemiddelde)
Gunstige Referentiewaarde Populatie <i>Omvang populatie behorende bij de toestand waarin een populatie in ons land in een ecologisch 'gezonde' situatie verkeert (zie Vogel et al. 2021).</i>	86.000 vogels (seizoensgemiddelde)
Huidige populatieomvang <i>Gemiddeld aantal vogels in de periode 2014/15-2019/20 (seizoensgemiddelde).</i>	126.000 vogels (seizoensgemiddelde)

Voorstel voor regionale opgave

Het aantal vogels per regio (provincies en rijkswateren) en de regionale opgaves voor 2050 zijn in tabel 1 weergegeven. Voor de provincies is dit exclusief het aandeel rijkswateren. In deze bouwsteen zijn de rijkswateren gedefinieerd als het voortouwgebied⁵ van Rijkswaterstaat (RWS). Omdat er voor de Wulp als niet-broedvogel geen aanvullende landelijke opgave is (het verschil tussen de huidige populatieomvang (2014/15-2019/20) en de gewenste populatieomvang in 2050), is er ook geen aanvullende regionale opgave. In beginsel kan dan worden gestuurd op behoud, waarvoor informatie over de actuele regionale aantallen houvast biedt. Veruit de grootste regionale opgave ligt in de rijkswateren, waarbij met name de Waddenzee, de Zuidwestelijke Delta en het IJsselmeergebied van belang zijn voor de Wulp. Buiten de rijkswateren om zijn de regionale opgaven aanzienlijk lager en heeft Friesland de grootste opgave.

¹ Richtlijn 2009/147/EG van het Europees Parlement en de Raad van 30 november 2009 inzake het behoud van de vogelstand (PB 2010, L 20), zoals laatstelijk gewijzigd bij verordening (EU) nr. 2019/1010 van het Europees Parlement en de Raad van 5 juni 2019 (PB 2019, L 170).

² Niet in bijlage I genoemde en geregeld voorkomende trekvogel zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn. Voor Natura 2000-gebieden relevant als niet-broedvogel.

³ Het vigerende landelijke doel is niet zonder meer te vergelijken met het voorgestelde nieuwe landelijke doel. Bij het voorgestelde nieuwe landelijke doel is gebruik gemaakt van sinds 2006 beschikbaar gekomen nieuwe gegevens en informatie, correcties en voortschrijdend inzicht m.b.t. de in Nederland aanwezige vogelpopulaties (zie ook van Kleunen et al. 2017). Daarnaast zijn er verschillen in de systematiek om de landelijke doelen te bepalen (ministerie van LNV 2006, Vogel et al. 2021).

⁴ De som van maandelijkse schattingen (tellingen en modelvoorspellingen voor juli-juni), gedeeld door 12. Seizoensgemiddelde is een maat voor de aanwezigheid van een soort in het gehele niet-broedseizoen waar afzonderlijke maandaantallen sterk van elkaar kunnen wisselen. Ze geven een betrouwbaarder beeld dan seizoensmaxima, waar toeval een grotere rol speelt.

⁵ Natura 2000-gebied waar RWS of een provincie voortouwnemer is. De rol van voortouwnemer is vooral die van eerst verantwoordelijke bij het opstellen van het beheerplan.

Tabel 1. Voorstel voor opgave (aantal vogels, seizoensgemiddelde) per regio (rijkswateren en provincies exclusief aandeel rijkswateren) van de populatie van de Wulp als niet-broedvogel voor 2050. De rijkswateren zijn gedefinieerd als het voortouwgebied van RWS. Tevens weergegeven zijn de huidige populatieomvang (gemiddeld seizoensgemiddelde), het aandeel binnen Nederland van de huidige populatie en de korte termijntrend. De trend heeft betrekking op de provincies inclusief de rijkswateren. Het huidige aantal vogels per regio is als vertrekpunt gehanteerd bij het voorstel voor de regionale opgaves. De trend voor de rijkswateren is niet bepaald, echter wanneer het aandeel binnen de rijkswateren meer dan 70% betreft wordt aangenomen dat de trend in deze regio overeenkomt met de landelijke trend. Bij een onzekere trend is geen betrouwbare trendclassificatie mogelijk.

Regio	Huidige populatie (2014/15-2019/20)	Landelijk aandeel regio (2014/15-2019/20)	Trend (2008/09-2019/20)	Voorstel regionale opgave 2050
rijkswateren	106.000	84%	stabiel	72.000
Friesland	6.600	5%	stabiel	4.500
Noord-Holland	3.000	2%	stabiel	2.100
Zeeland	2.900	2%	matige toename	2.000
Zuid-Holland	2.700	2%	matige toename	1.900
Gelderland	1.600	1%	stabiel	1.100
Groningen	1.300	1%	matige afname	900
Noord-Brabant	800	1%	stabiel	550
Overijssel	700	1%	stabiel	450
Utrecht	300	<1%	onzeker	200
Drenthe	160	<1%	matige afname	100
Flevoland	20	<1%	onzeker	10
Limburg	9	<1%	stabiel	5
Landelijk	126.000	100%	stabiel	86.000

Prioritering

De Wulp bevindt zich als niet-broedvogel in een gunstige Staat van Instandhouding en er zijn voor zover bekend geen belangrijke potentiële conflicten met landelijke doelen of gebiedsdoelen met habitattypen en/of andere soorten. Er is daarmee geen aanleiding om via prioritering in enige vorm bij te sturen.

II. Inhoudelijke onderbouwing van de bouwsteen

1. Staat van Instandhouding (SvI)

De huidige SvI van de Wulp als niet-broedvogel wordt als 'gunstig' beoordeeld:

Verspreidingsgebied	gunstig
Populatie	gunstig
Leefgebied	gunstig
Toekomstperspectief	gunstig
Staat van Instandhouding	gunstig

De grootte van het verspreidingsgebied van de Wulp als niet-broedvogel is vergelijkbaar met de grootte van het verspreidingsgebied in 1979-1983 (Gerritsen 2018), waardoor het aspect verspreidingsgebied als 'gunstig' kan worden beoordeeld. De populatieaantallen zijn op de lange termijn in aantal toegenomen (tabel 2, figuur 1) en liggen ook boven de Gunstige Referentiewaarde (GRW) voor de populatie (zie soortspecifieke onderbouwing hieronder en generieke uitleg box 1), waardoor ook het aspect populatie als 'gunstig' kan worden beoordeeld. Het actuele leefgebied is van voldoende omvang om de populatie op een gunstig niveau in stand te houden en er zijn geen indicaties dat de kwaliteit van het leefgebied onder druk staat. De op korte termijn stabiele trend in combinatie met de afwezigheid van belangrijke knelpunten leiden ertoe dat het toekomstperspectief als 'gunstig' wordt beoordeeld. In het doelendocument (ministerie van LNV 2006) werd de SvI van de Wulp als niet-broedvogel tevens op alle aspecten als 'gunstig' ingeschat.

Nadere onderbouwing GRW⁶

De populatieomvang van de Wulp als niet-broedvogel ten tijde van de inwerkingtreding van de Vogelrichtlijn (Directive Value, DV) betrof 82.000 vogels (gemiddeld seizoensgemiddelde 1977/78-1981/82). Om te bepalen in hoeverre de DV een populatieomvang op een gunstig niveau weerspiegelt, en dus als GRW kan dienen, wordt deze vergeleken met de Ecologisch Gunstige Referentie (EGR). De EGR voor Wulp betreft de gemiddelde populatieomvang in 1980/81-1989/90 (86.000 vogels), een periode die voor estuariene benthivoren zoals de Wulp als gunstig wordt beschouwd (zie box 1, Vogel *et al.* 2021). De EGR ligt met 86.000 vogels boven de DV van 82.000 vogels, waarmee de GRW wordt bepaald op een seizoensgemiddelde van 86.000 vogels overeenkomstig de EGR.

Tabel 2. Informatie over de populatieomvang- en ontwikkelingen die betrokken is bij de beoordeling van de Staat van Instandhouding (SvI).

Aspecten kerngetallen SvI	Periode	Conclusie/output
Huidige populatieomvang	2014/15-2019/20	126.000 vogels (seizoensgemiddelde)
Beoordeling korte termijntrend	2008/09-2019/20	stabiel
Beoordeling lange termijntrend	1980/81-2019/20	matige toename (1,0% per jaar)
Gunstige Referentiewaarde Populatie	EGR	86.000 vogels (seizoensgemiddelde)

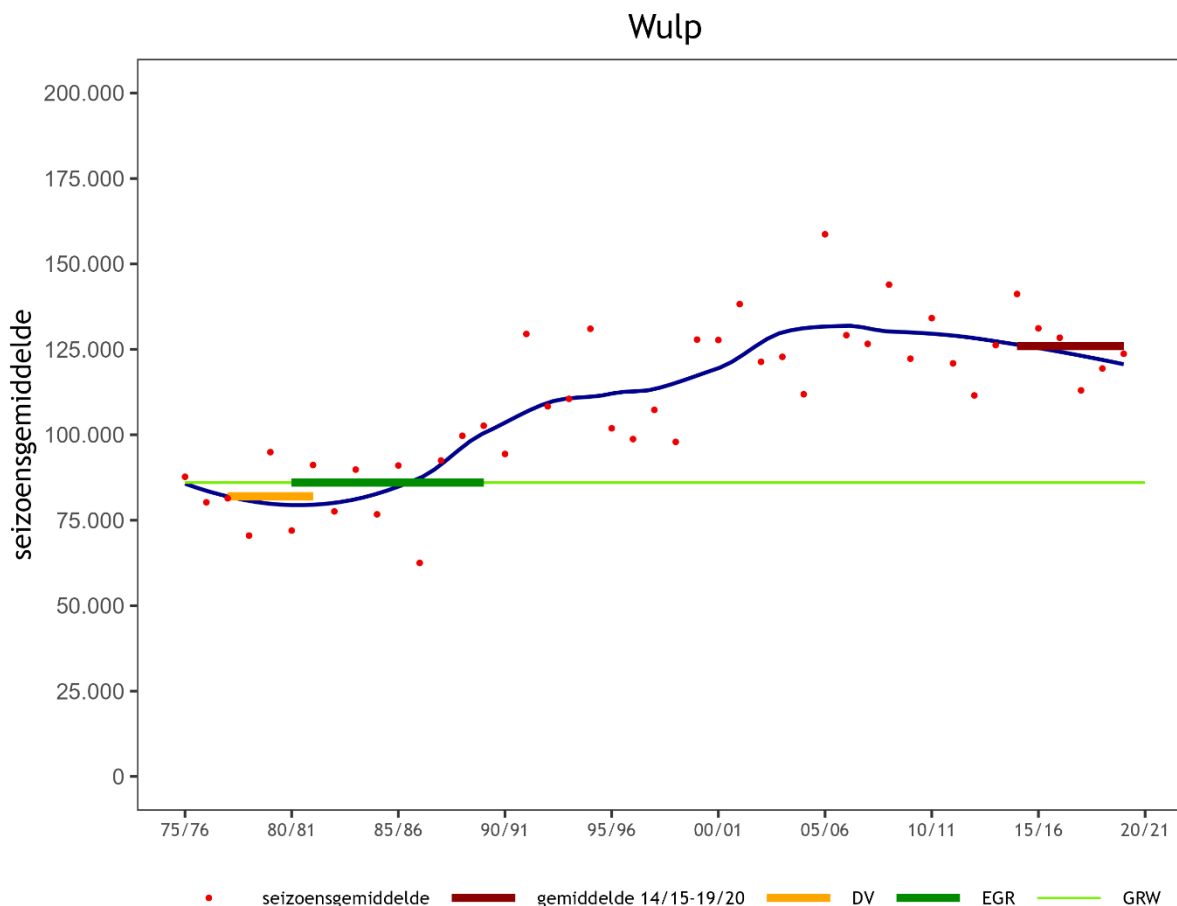
⁶ De te nemen stappen voor het bepalen van de GRW voor niet-broedvogels worden in detail toegelicht in Vogel *et al.* (2021), waarbij het stroomschema in figuur 5.5 (bepaling GRW) wordt gevolgd. Zie ook de generieke uitleg in box 1 van deze bouwsteen.

Box 1. Wat is de GRW en hoe wordt die bepaald voor niet-broedvogels

Bij de methodiek voor het bepalen van de SvI (Vogel *et al.* 2021) is het voor de beoordeling van het aspect populatie nodig om de actuele populatieomvang te vergelijken met een Gunstige Referentiewaarde (GRW, ofwel *Favourable Reference Value* (FRV)). De GRW schetst de populatieomvang in een ecologische toestand van een populatie die gunstig is en is een objectieve, wetenschappelijk onderbouwde waarde. Bij de bepaling worden alleen ornithologisch-ecologische aspecten betrokken. De GRW voor de populatiegrootte is geen doel op zich maar wel een belangrijke pijler voor de bepaling van de vitaliteit van de populatie. Voor een gunstige SvI moeten echter ook andere aspecten (verspreidingsgebied, leefgebied en toekomstperspectief) op orde zijn. Bij het bepalen van de GRW voor de populatie worden voor niet-broedvogels de hierna beschreven uitgangspunten gehanteerd.

- De Vogelrichtlijn bepaalt dat het niveau van de populatie ten tijde van de inwerkingtreding van de Vogelrichtlijn (1980), de *Directive Value* (DV), behouden moet blijven. Om te voorkomen dat de DV sterk wordt beïnvloed door piek- of daljaren wordt een gemiddelde over 5 seizoenen aangehouden: de periode 1977/78-1981/82. Wanneer de DV aantoonbaar gunstig is, wordt de GRW gelijk gesteld aan de DV. Er zijn echter gevallen waarbij de periode rondom 1980 aantoonbaar geen gunstige periode is, bijvoorbeeld als gevolg van drukfactoren zoals waterkwaliteit en doorwerking van pesticiden.
- Om te bepalen in hoeverre de DV een populatieomvang op een gunstig niveau weerspiegelt wordt deze vergeleken met de *Ecologisch Gunstige Referentie* (EGR). De EGR weerspiegelt net als bij broedvogels de gemiddelde populatieomvang in een periode waarin de ecologische omstandigheden voor de soort relatief gunstig waren. Deze gunstige referentieperiode varieert per 'voedsel-habitatgilde', soorten die overeenkomstige eisen stellen aan hun leefgebied (zie tabel 5.2 in Vogel *et al.* 2021). Wanneer de EGR op een hoger niveau dan de DV ligt, dan geldt de EGR als GRW; de DV zal dan een ongunstige of minder gunstige situatie weerspiegelen. Als GRW geldt dus de DV *tenzij* de EGR hoger is.
- Wanneer de GRW wordt gebaseerd op een EGR die beïnvloed is door een ontwikkeling vóór de inwerkingtreding van de Vogelrichtlijn die het leefgebied van een soort onomkeerbaar heeft verkleind, dan is de GRW naar beneden bijgesteld. Daarvan is sprake bij enkele soorten die in belangrijke mate gebruik maken van het Zuidwestelijke Deltagebied. Door de Deltawerken is foerageergebied definitief verloren gegaan en per relevante soort is dit in mindering gebracht op de GRW.
- In sommige gevallen kan de EGR niet worden bepaald, bijvoorbeeld omdat de soort sterk toeneemt (>1% per jaar). Dit is o.a. het geval bij soorten die zich recent gevestigd hebben. Dan is de GRW bepaald op het gemiddelde van de periode 2014/15-2019/20.

Voor een nadere uitleg wordt verwezen naar Vogel *et al.* (2021).

Figuur 1. Overzicht van de waarden waarmee de ‘Gunstige Referentiewaarde’ (GRW) voor de populatie van de Wulp als niet-broedvogel is bepaald. Weergegeven is het globale populatieverloop op basis van de aantallen (seizoensgemiddelde, rode punten). Dit populatieverloop is weergegeven met een donkerblauwe solide lijn. Relevante waarden, inclusief de periode waar deze betrekking op hebben, zijn aangeduid met gekleurde horizontale balkjes: Directive Value (DV, 1977/78-1981/82, oranje), Ecologisch Gunstige Referentie (EGR, donkergroen) en populatieomvang in de periode 2014/15-2019/20 (donkerrood). De GRW zelf is weergegeven als lichtgroene horizontale lijn. Voor een verdere toelichting wordt verwezen naar box 1 en Vogel et al. (2021).

2. Landelijke opgave bij een gunstige Staat van Instandhouding (GSvI)

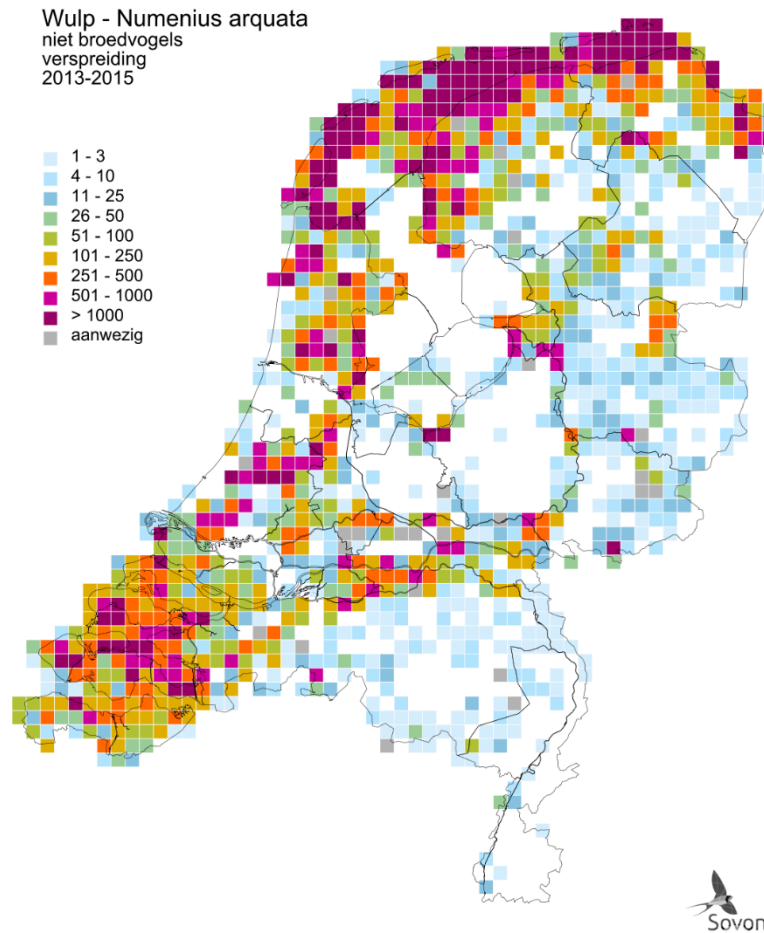
De populatieomvang overeenkomstig de GSvI bedraagt 86.000 vogels (seizoensgemiddelde). Afgezet tegen het huidige aantal van 126.000 vogels (seizoensgemiddelde; 2014/15-2019/20) betekent dit dat de huidige populatie momenteel bijna 50% boven het gunstige niveau ligt.

III. Haalbaarheid

1. Beoordeling landelijke opgave

Eind jaren zeventig werd Nederland jaarlijks al door tienduizenden overwinterende Wulpen bezocht. Dat aantal is sindsdien nog toegenomen tot in de eerste jaren van de 21^e eeuw, waarna de aantallen stabiliseerden. Met name in de Waddenzee zijn de aantallen toegenomen en deze aantallen nemen momenteel dan ook ongeveer driekwart van alle overwinterende en doortrekkende Wulpen voor hun rekening. Gebieden die daarnaast van relatief groot belang zijn, zijn bijvoorbeeld de Zuidwestelijke Delta, de IJsselmeerkust en de Friese meren (figuur 2; Gerritsen 2018). Op de hoge zandgronden bevinden zich, in tegenstelling tot in de broedtijd, relatief weinig Wulpen in de winter. De toename van de overwinterende wulpenpopulatie in Nederland staat haaks op de aanvankelijk afnemende, maar inmiddels stabiliserende populatie van de Europese flyway. Binnen deze flyway-populatie nemen de zuidelijke overwinteraars, met name in West-Afrika, in aantal af terwijl er in noordelijke streken

toenames geconstateerd worden (van Roomen *et al.* 2022). Deze verschuiving van het overwinteringsgebied hangt naar verwachting in ieder geval deels samen met klimaatverandering, waardoor overwinteren in de steeds warmer wordende noordelijke delen van het verspreidingsgebied aantrekkelijker wordt (Maclean *et al.* 2008, Kleefstra *et al.* 2021).

Figuur 2. Verspreiding van de Wulp als niet-broedvogel in de periode 2013-2015. Per atlasblok van 5x5 km is er een schatting van het aantal vogels gegeven (Sovon 2018).

2. Knelpunten en maatregelen

Knelpunten

Op dit moment zijn er op landelijk niveau geen belangrijke knelpunten die het behoud van de GSvI van de Wulp als niet-broedvogel in de weg staan. Aviaire influenza vormt wel een aandachtspunt; in 2020/21 waren meerdere dode vogels positief getest voor HPAI (Slaterus *et al.* 2022). De onderstaande analyse richt zich dan ook op behoud van de gunstige situatie.

Beheer en herstel-/verbetermaatregelen

- In zowel de Waddenzee als de Zuidwestelijke Delta zijn er meerdere aanwijzingen dat aantalsontwikkelingen en dichtheden in ieder geval deels verklaard worden door de lokale voedselbeschikbaarheid. Enkele voorbeelden beschrijven verbanden tussen de lokale wulpenaantallen en het aanbod aan zeeduizendpoten, strandgapers, strandkrabben en wadpieren (Kleefstra *et al.* 2021). Het waarborgen van voldoende foerageerlocaties voor de Wulp door o.a. aanleg en behoud van slikplaten en schelpdierbanken zal een belangrijke maatregel zijn om het voedselaanbod voor de Wulp op orde te houden.
- Overwinterende Wulpen in het binnenland foerageren graag op regenwormen in graslanden en soms in akkers. Hoewel de Wulp dankzij zijn lange poten en snavel minder kwetsbaar is voor verdroging van graslanden dan enkele andere soorten, zoals Kievit en Goudplevier, kunnen de regenwormen bij verregaande verdroging van graslanden ook voor Wulpen onbereikbaar worden (Kleefstra *et al.*

2021). Het op peil houden van de waterstanden in agrarisch gebied vergroot het voedselaanbod voor Wulpen door de regenwormen bereikbaarder te maken.

- De verstoringsevoeligheid van de Wulp voor recreatie is buiten de broedtijd zeer groot, met name op slaapplaatsen en hoogwatervluchtplaatsen. Op hoogwatervluchtplaatsen kan de verstoringafstand oplopen tot meer dan 1 km. Het beperken van recreatie op met name deze locaties is van groot belang om rust voor overwinterende en doortrekkende Wulpen te waarborgen. Zowel landrecreatie (wandelaars, eventueel met honden) als waterrecreatie kunnen een groot effect hebben (Krijgsveld *et al.* 2022).

Regionale verschillen

Hoewel een groot deel van de overwinterende en doortrekkende Wulpen zich in de Waddenzee en elders langs de kust bevindt, zijn Wulpen buiten de broedtijd ook verder in het binnenland te vinden. Hier spelen vanzelfsprekend andere factoren die het voedselaanbod beïnvloeden. Waar het voedselaanbod langs de kust betrekking heeft op een breed scala aan ongewervelden die op het wad kunnen worden gevonden, zijn Wulpen in het binnenland voor een groot deel afhankelijk van het aanbod aan regenwormen in agrarisch gebied (Kleefstra *et al.* 2021). Langs de kust is het risico op grootschalige verstoring van groepen rustende vogels echter groter omdat de soort het gevoeligst is voor verstoring op hoogwatervluchtplaatsen (Krijgsveld *et al.* 2022).

Relevante ontwikkelingen op het vlak van beleid en beheer

- Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW), onderdeel van het Nationaal Waterprogramma 2022-2027, richt zich op het verbeteren van de ecologische waterkwaliteit, de aanleg van verloren en ontbrekende leefgebieden en verbindingen tussen de grote wateren en de inliggende natuurgebieden. Voor de Wulp kunnen bijvoorbeeld de geplande dijkversterkingen langs de Friese en Groningse Waddenkust positief uitpakken wanneer er ook rekening wordt gehouden met aanleg van kwelders en een natuurlijker overgang tussen de Waddenzee en het vasteland. Dit kan op termijn nieuwe rust- en foerageermogelijkheden voor de Wulp creëren. In de Zuidwestelijke Delta, na de Waddenzee het belangrijkste gebied voor overwinterende en doortrekkende Wulpen (Gerritsen 2018), kan het nieuwe sedimentbeheer in de Oosterschelde positief uitpakken voor de soort. Met de komst en uitbreiding van nieuwe zandplaten is er voor de Wulp hier nieuw foerageergebied ontstaan.
- Het project ‘Wij & Wadvogels’ is een lopend samenwerkingsverband tussen verschillende natuurbeschermings-, onderzoeks- en terreinbeherende organisaties dat gericht is op aanleg en verbetering van rust- en foerageerlocaties voor vogels in het Waddengebied, het vergroten van bewustwording bij recreanten om verstoring te voorkomen en het vergaren van kennis over de effectiviteit van beschermingsmaatregelen. Voor overwinterende en doortrekkende Wulpen kan dit nieuwe kansen creëren in het Waddengebied door middel van het beschikbaar komen van nieuwe rust- en foerageergebieden en het beperken van verstoring door recreanten.
- Het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) biedt kansen op uitbreiding en kwaliteitsontwikkeling van foerageer- en rustgebied van de Wulp. Kansen voor de soort liggen voornamelijk op percelen waar vernattingsmaatregelen worden toegepast in de vorm van een verhoogde grondwaterstand en de aanwezigheid van plasdrassen. Maatregelen ten behoeve van de wormenpopulaties op met name grasland, zoals het beperken van bemesting, zijn daarnaast ook van groot belang.

Ontwikkelingen op biogeografische schaal

De Wulp staat als ‘Near Threatened’ op de Europese Rode Lijst voor broedvogels (Birdlife International 2021). Er bestaat enige discrepantie tussen de trends in de broedgebieden van de Wulp en de trend van de Europese flyway als geheel. In veel van de belangrijkste broedgebieden van de soort worden al langere tijd afnames geconstateerd, vaak samenhangend met een tegenvallende reproductie als gevolg van o.a. predatie en intensivering van landgebruik (Gerritsen 2018, Keller *et al.* 2020). De trend van de flyway-populatie als geheel laat op de lange termijn een afname zien, maar is in de periode 2009-2018 gestabiliseerd. De reden voor dit verschil in aantallen tussen broedpopulatie en flyway-populatie is onduidelijk, hoewel een mogelijke verschuiving van de flyway-populatie naar beter getelde gebieden een rol zou kunnen spelen (van Roomen *et al.* 2022).

Kennisleemtes

Er zijn momenteel geen kennisleemtes die het behoud van een GSVI in Nederland in de weg staan. Op Europees niveau is echter niet zeker hoe het verschil in trends tussen de populaties in belangrijke broedgebieden en de flyway-populatie als geheel verklaard kan worden (van Roomen *et al.* 2022).

Beoordeling haalbaarheid populatieomvang in 2050

Op dit moment bevindt de Wulp zich in een GSvI en het toekomstperspectief is gunstig. In samenhang met de momenteel gunstige populatieaantallen en het gebrek aan belangrijke knelpunten voor de soort is behoud van de populatieomvang die als gunstig beschouwd mag worden daarmee haalbaar voor 2050.

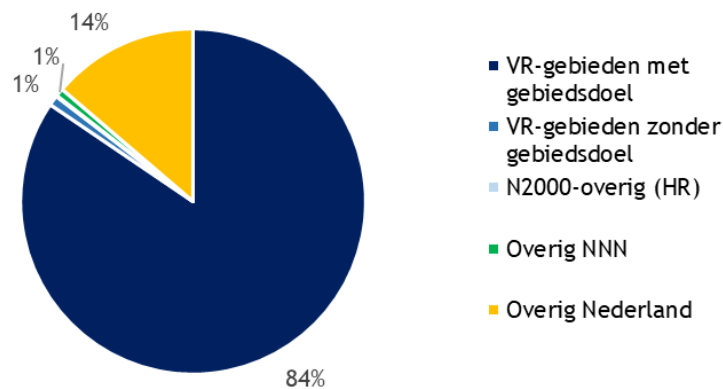
3. Advies landelijk doel

De populatieomvang bij een GSvI bedraagt 86.000 vogels (seizoensgemiddelde). De populatieomvang van ca. 126.000 vogels (seizoensgemiddelde; 2014/15-2019/20) die momenteel in Nederland aanwezig is ligt hier boven en het toekomstperspectief is als gunstig beoordeeld. Het advies is daarom om het landelijke doel voor 2050 op 86.000 vogels te stellen, overeenkomstig de omvang waarbij de soort duurzaam in het leefgebied kan voortbestaan. De landelijke opgave is in de huidige situatie gerealiseerd.

IV. Regionale opgave

1. Actueel voorkomen

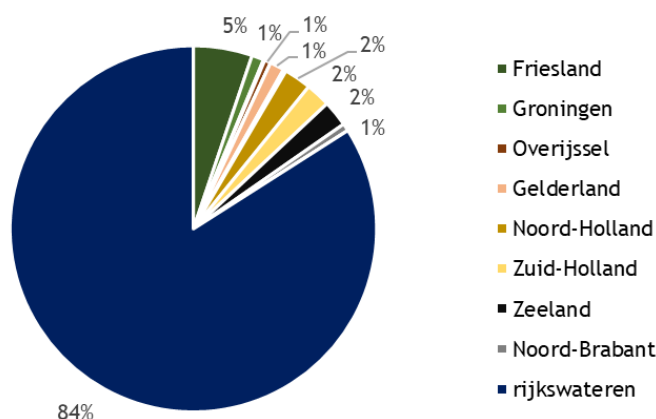
Buiten de broedtijd is de Wulp voor veruit het grootste deel te vinden in vogelrichtlijngebieden met een gebiedsdoel voor de soort (figuur 3). Met name in het Waddengebied kan de Wulp samenkomen in groepen van duizenden vogels. De meeste Wulpen die buiten vogelrichtlijngebieden te vinden zijn, bevinden zich in graslanden in agrarisch gebied.

Figuur 3. Aanwezigheid in de afgelopen zes jaar (2014/15-2019/20, op basis van seizoensgemiddelde) in onder de Vogelrichtlijn aangewezen Natura 2000-gebieden met een instandhoudingsdoel voor de Wulp als niet-broedvogel, de overige vogelrichtlijngebieden, overige Natura 2000-gebieden (habitatrichtlijngebieden), overig Natuurnetwerk Nederland (NNN) en overig Nederland (buiten N2000/NNN).

In figuur 4 wordt de verdeling gepresenteerd over de provincies en de rijkswateren. Het provincie-aandeel is exclusief rijkswateren, de aantallen in het rivierengebied worden wel aan de provincies toegekend. Voor deze indeling is gekozen omdat provincies en RWS (rijkswateren) de voortouwnemers voor de beheerplannen zijn. Veruit de meeste Wulpen bevinden zich buiten de broedtijd binnen de rijkswateren, waarbij met name de zoute rijkswateren populair zijn. Buiten de rijkswateren om is Friesland de belangrijkste provincie, waar bijvoorbeeld veel Wulpen te vinden zijn rondom de Friese meren. In Utrecht, Drenthe, Flevoland en Limburg komt minder dan 1% van de landelijke populatie buiten de broedtijd voor en deze regio's zijn dan ook niet opgenomen in figuur 4.

Figuur 4. Aanwezigheid van de Wulp als niet-broedvogel in de afgelopen zes jaar (2014/15-2019/20) per provincie (exclusief rijkswateren) en in de rijkswateren. De rijkswateren zijn gedefinieerd als het voortouwgebied van RWS.

Met stipt het belangrijkste gebied voor de Wulp in Nederland is de Waddenzee (tabel 3). Vele duizenden exemplaren verblijven daarnaast in de Zuidwestelijke Delta, waarbij met name de Oosterschelde belangrijk is, en het IJsselmeergebied.

Tabel 3. De belangrijkste gebieden voor de Wulp als niet-broedvogel in de winterseizoenen 2014/15-2019/20. Het procentueel aandeel in de Nederlandse winterpopulatie is indicatief weergegeven (afgezet tegen landelijk seizoensgemiddelde of -maximum). Functie(s) van het gebied: f (foerageren), s (slapen). Type berekening (waarde): g = seizoensgemiddelde, m = seizoensmaximum. VR* = (mede) onder de Vogelrichtlijn aangewezen als Natura 2000-gebied met een instandhoudingsdoel voor de Wulp als niet-broedvogel, HR = in het kader van de Habitatrichtlijn aangewezen als Natura 2000-gebied (indien >5%), NNN = Natuurnetwerk Nederland (indien >5%), overig = overig Nederland, rw = rijkswateren (voortouwnemer RWS), IHD = huidig instandhoudingsdoel, - = geen IHD.

Gebied	Status	Regio	Functie (waarde)	Huidige populatie	Aandeel in NL	IHD (vogels)
Waddenzee	VR*/HR	rw	f,s (g)	83.644	66%	96.200
Oosterschelde	VR*/HR	rw	f,s (g)	13.816	11%	6.400
IJsselmeer	VR*/HR	rw	s (m)	7.722	4%	3.500
Westerschelde & Saefthinge	VR*/HR	rw	f,s (g)	3.531	3%	2.500
Voordelta	VR*/HR	rw	f,s (g)	2.302	2%	980
Wonseradeel en Workum	NNN/overig	Fr	f (g)	1.853	1%	-
Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	VR*/HR	Fr	s (m)	2.027	1%	behoud
Oost- en Westdongeradeel	overig	Fr	f (g)	1.210	1%	-
Noordzeekustzone	VR*/HR	rw	f,s (m)	1.263	1%	640
IJsselmeer	VR*/HR	rw	f (g)	826	1%	310
Grevelingen	VR*/HR	rw	f,s (g)	800	1%	440
Rijntakken	VR*/HR	Gl	f,s (g)	668	1%	850
Polders van Schagen en Niedorp	overig	NH	f (g)	658	1%	-
Duinen Goeree & Kwade Hoek	VR*/HR	ZH	f,s (g)	544	<1%	420
Sneekermeergebied	VR*	Fr	s (m)	568	<1%	1.000
Polder Zeevang	VR*	NH	f (g)	243	<1%	210
Haringvliet	VR*/HR	rw	f,s (g)	145	<1%	210
Lauwersmeer	VR*	Gr	f,s (g)	29	<1%	50

2. Advies voor regionale opgave voor 2050

Het voorgestelde landelijke doel voor 2050 vormt het uitgangspunt voor de regionale opgaves. De opgave wordt verdeeld naar rato van het aandeel van de regio in de landelijke populatie, tenzij er redenen zijn om daar gemotiveerd van af te wijken. Dat kan door verschillen in regionale trends (makkelijker te realiseren in regio's waar de soort het beter doet), verschil in areaal potentieel leefgebied

en/of de nabijheid van bronpopulaties voor herstel. Bij de Wulp is er geen reden om af te wijken van de verdeling op basis van het huidige regioaandeel in het landelijke totaal. Omdat er voor de Wulp geen aanvullende landelijke opgave is (het verschil tussen de huidige populatieomvang (2014/15-2019/20) en de gewenste populatieomvang in 2050), is er ook geen aanvullende regionale opgave (tabel 4). In beginsel kan dan worden gestuurd op behoud, waarvoor informatie over de actuele regionale aantallen houvast biedt. Veruit de grootste regionale opgave ligt in de rijkswateren, waarbij met name de Waddenzee, de Zuidwestelijke Delta en het IJsselmeergebied van belang zijn voor de Wulp. Buiten de rijkswateren om zijn de regionale opgaven aanzienlijk lager en heeft Friesland de grootste opgave.

Tabel 4. Voorstel voor opgave (aantal vogels, seizoensgemiddelde) per regio (rijkswateren en provincies exclusief aandeel rijkswateren) van de populatie van de Wulp als niet-broedvogel voor 2050. De rijkswateren zijn gedefinieerd als het voortouwgebied van RWS. Tevens weergegeven zijn de huidige populatieomvang (gemiddeld seizoensgemiddelde), het aandeel binnen Nederland van de huidige populatie en de korte termijntrend. De trend heeft betrekking op de provincies inclusief de rijkswateren. Het huidige aantal vogels per regio is als vertrekpunt gehanteerd bij het voorstel voor de regionale opgaves. De trend voor de rijkswateren is niet bepaald, echter wanneer het aandeel binnen de rijkswateren meer dan 70% betreft wordt aangenomen dat de trend in deze regio overeenkomt met de landelijke trend. Bij een onzekere trend is geen betrouwbare trendclassificatie mogelijk.

Regio	Huidige populatie (2014/15-2019/20)	Landelijk aandeel regio (2014/15-2019/20)	Trend (2008/09-2019/20)	Voorstel regionale opgave 2050
rijkswateren	106.000	84%	stabiel	72.000
Friesland	6.600	5%	stabiel	4.500
Noord-Holland	3.000	2%	stabiel	2.100
Zeeland	2.900	2%	matige toename	2.000
Zuid-Holland	2.700	2%	matige toename	1.900
Gelderland	1.600	1%	stabiel	1.100
Groningen	1.300	1%	matige afname	900
Noord-Brabant	800	1%	stabiel	550
Overijssel	700	1%	stabiel	450
Utrecht	300	<1%	onzeker	200
Drenthe	160	<1%	matige afname	100
Flevoland	20	<1%	onzeker	10
Limburg	9	<1%	stabiel	5
Landelijk	126.000	100%	stabiel	86.000

V. Prioritering

De Wulp bevindt zich als niet-broedvogel in een GSvI en er zijn voor zover bekend geen belangrijke potentiële conflicten met landelijke doelen of gebiedsdoelen met habitattypen en/of andere soorten. Er is daarmee geen aanleiding om via prioritering in enige vorm bij te sturen.

Literatuur

- BIRDLIFE INTERNATIONAL. 2021. European Red List of Birds. Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg.
- GERRITSEN G.J. 2018. Wulp *Numenius arquata*. Pp. 262-263 in: Sovon Vogelonderzoek Nederland 2018. Vogelatlas van Nederland. Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen.
- KELLER V., HERRANDO S., VOŘÍŠEK P., FRANCH M., KIPSON M., MILANESI P., MARTÍ D., ANTON M., KLVAŇOVÁ A., KALYAKIN M. V., BAUER H.-G. & FOPPEN R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. European Bird Census Council & Lynx Edicions, Barcelona.
- KLEEFSTRA R., BIJLEVELD A.I., VAN DIJK A., VAN ELS P., FOLMER E., VAN TURNHOUT C. & VAN WINDEN E. 2021. Overwinterende en doortrekkende Wulpen in Nederland: trends in aantallen en verspreiding sinds de jaren zeventig. *Limosa* 94: 44-57.
- VAN KLEUNEN A., FOPPEN R. & VAN TURNHOUT C. 2017. Basisrapport voor de Rode Lijst Vogels 2016 volgens Nederlandse en IUCN-criteria. Sovon-rapport 2017/34. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen

- VAN KLEUNEN A., VAN ROOMEN M., JANSSEN J.A.M., KUITERS A.T., VAN WINDEN E., BOELE A., SCHMIDT A.M. & VAN VREESWIJK T. 2017. Advies over correcties en bijstellingen van Natura 2000-doelen; Achtergronddocument bij het rapport Advies over de Natura 2000 doelensystematiek en Natura 2000-doelen. Rapport 2779C. Sovon-rapport 2016/27. Wageningen Environmental Research, Wageningen.
- KRIJGSVELD K.L., KLAASSEN B. & VAN DER WINDEN J. 2022. Verstoring van vogels door recreatie. Literatuurstudie van verstoringsgevoeligheid en overzicht van maatregelen. Deel 1 hoofd rapport & deel 2 soortbesprekingen. Uitgave Vogelbescherming Nederland, Zeist.
- MACLEAN I.M.D., AUSTIN G.E., REHFISCH M.M., BLEW J., CROWE O., DELANY S., DEVOS K., DECEUNINCK B., GÜNTHER K., LAURSEN K., VAN ROOMEN M. & WAHL J. 2008. Climate change causes rapid changes in the distribution and site abundance of birds in winter. *Global Change Biology* 14: 2489-2500.
- MINISTERIE VAN LNV. 2006. Natura 2000 doelendocument. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.
- VAN ROOMEN M., CITEGETSE G., CROWE O., DODMAN T., HAGEMELJER W., MEISE K. & SCHEKKERMAN H. (EDS.). 2022. East Atlantic Flyway Assessment 2020. The status of coastal waterbird populations and their sites. Wadden Sea Flyway Initiative p/a CWSS, Wilhelmshaven, Germany, Wetlands International, Wageningen, The Netherlands, BirdLife International, Cambridge, United Kingdom.
- SLATERUS R., SCHEKKERMAN H., KLEYHEEG E., SIERDSEMA H. & FOPPEN R. 2022. Impact van hoogpathogene aviaire influenza op vogelpopulaties in Nederland. Sovon-rapport 2022/90. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- SOVON VOGELONDERZOEK NEDERLAND. 2018. Vogelatlas van Nederland. Broedvogel, wintervogels en 40 jaar verandering. Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen.
- VOGEL R., FOPPEN R., VAN DEN BREMER L., VAN TURNHOUT C.A.M. & VAN ROOMEN M. 2021. Methodiek voor de bepaling van de staat van instandhouding van vogels. Sovon-rapport 2021/26. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.